

SPOLOK PRIATEĽOV TURZOVKY INFORMUJE

Ročník X.

č. 6 (111)

Pripravil Ivan GAJDIČIAR

Predtým, ako sa začítate do týchto riadkov, doporučujeme vrátiť sa k dvom predchádzajúcim článkom rovnakého názvu. V čísle 96 sme sa venovali Predmieru, v čísle 97 Hlinenému a Markovým lúkam. Ďalšiu časť našej minisérie, v ktorej si v krátkosti všimneme niektoré lokality a osady Turzovky a jej okolia, venujeme trom miestam - Bukovine, Turkovu a Semetešu.

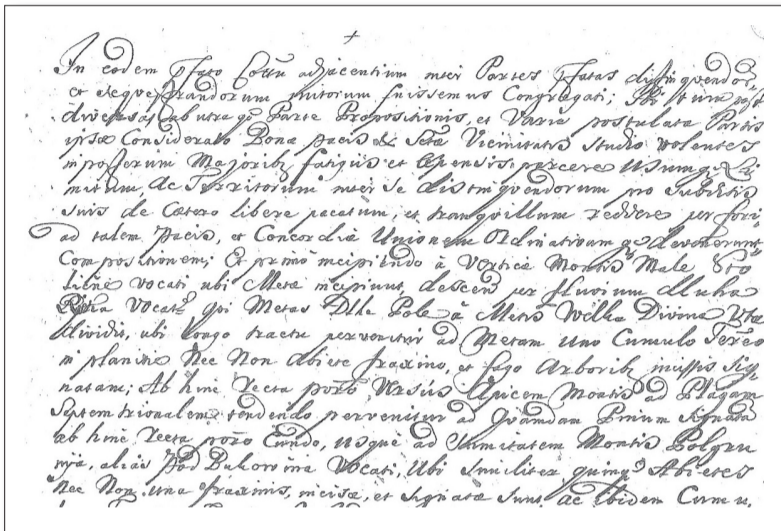
Z turzovského miestopisu (III.)

Z troch menovaných je najstaršie spomínanou, (aspoň v nám známých písomnostiach), **Bukovina**. Uvádza sa už v roku 1601, v listine podžupana Trenčianskej stolice Gašpara Egrešdiho, ktorá mala dokázať, že nie Strečno, ale Budatín mal oddávna hranice s Bytčianskym panstvom (viď časť dokumentu – predposledný riadok). V listine je opísaná aj metácia, podobná, akú vydal o rok neskôr Juraj Turzo novovytvorenej Turzovke. V nej sa hovorí, že hranice vedú na vrch hory Pol Grúň, inak nazývaný aj **Pod Bukovina**, kde je obhliadnutých a označených päť jedlí a jeden jaseň, a tiež na tom istom mieste je navrhovaná hlinená kopa ako hraničný bod. Aj v inej listine z I. polovice 17. storočia, ktorá bola napísaná ako vyšetrovanie a určenie hraníc medzi panstvami Bytča a Budatín sa spomína miesto zvané **Bukovinka**.

V spomenutej, lokačnej listine Turzovky bola Bukovina označená opäť tak, ako v prvom prípade **Na vrch hory Pol Grúň inak Podbukovina** zvanom. Rovnako sa toto miesto spomína aj v roku 1694, keď do Turzovky prišli na obhliadku chotára stolíční úradníci, slúžny Juraj Trstiansky a prísažník Mikuláš Giláni. Aj tu bola **Bukovina** (Vrch hory Pol Grunya alias Pod Bukovina) označené ako **hranica medzi Bytčianskym a, v tom čase už, Strečianskym panstvom**. Potom písomné pramene na dosť dlhý čas o Bukovine mlčia. Až po viac ako pol storočí nám Bukovinu pripomína kánonická vizitácia z roku 1767. Kým však v prv spomenutých zmienkach išlo o Bukovinu, **zhruba v miestach, kde je dnes lyžiarsky vleč**, v tomto prípade sa jedná o tzv. **farský breh**, kde mala fara svoje pozemky.

Keďže sa Bukovina niekoľkokrát spomína v listinách z úplného začiatku 17. storočia, je nepochybné, že v tom čase išlo o pomerne dôležitú lokalitu, ktorá bola jedným z hraničných medzínok jednak medzi panstvami a jednak medzi novovznikajúcimi obcami. Názvy tohto alebo podobného typu sú časté nielen na Kysuciach (Bukov - Čadca), ale aj v rámci celého Slovenska (Bukovina - Ovcárske), či okolitých slovenských krajín (Bukovec - Sliezsko).

Semeteš patrí do chotára Turzovky len sčasti, je to však veľmi zaujímavá lokalita. Prvýkrát sa vyskytuje v písomnostiach až pri obhliadke chotára Turzovky v roku 1756, kedy bol do relácie o tejto obhliadke zapísaný ako **Pri Szemetessy**. V roku 1775 sa stávala cesta zo **Semeteša do Turzovky**. Jej vymetanie mal na starosti **turzovský špán, murársky majster Brichta z Trenčína a istý pán Cvay**. Cesta tadeť viedla, ale bolo treba ju zrekonštruovať a rozšíriť, aby malo panstvo lepšie spojenie. Na Semeteši bola aj farská roľa, ktorá sa ľudovo nazývala **Kňazovka**, čo malo súvis so skutočnosťou, že bola vo vlastníctve fary, ktorej správcom bol kňaz. Vo vizitácii z roku 1798 nachádzame zápis *pratum Szemetes vulgo Knyazovka in monte Szemetes* (lúka Semeteš ľudovo nazývaná Kňazovka na vrchu Semeteš). V 19. storočí tam bol **panský majer**, kde sa choval hovädzí dobytok. Ten sa spomína aj v rokoch 1807, 1825, 1844 atď. Aj v štatistickej ročenke z roku 1859 sa pri Turzovke uvádza ako *puszta Szemetes* (maď. majer Semeteš) v súvislosti s ním nemožno nespomenúť zaujímavú teóriu, ktorú zastával bývalý **turzovský dekan a amatérsky historiograf Karol Točík**. Ten píše, že o tomto mieste máme písomné pamiatky už začiatkom 17. storočia (táto listina nám v súčasnosti nie je známa), kde sa tvrdí, že **Juraj Turzo predal Semeteš svojmu pekárovi**. Točík nesúhlasí s názorom, ktorý sa na prvý pohľad javí ako jednoznačný pri názve Semeteš, že by išlo o smetisko (maď. *szemetes* = smetiar, alebo plný smetí). Uvažuje o tom, či by tu nemohlo ísť o slovo odvodené z maďarského *szem* = oko, zrak, pohľad, rozhľad. Či tu nemáme do činenia s

Časť listiny podžupana Egrešdiho z roku 1601.

nejakým **strážnym miestom**, ktoré mohli pomenovať **sikulskí strážcovia** (kočovní kmeny Sikulov, Plavcov, Pečenehov a iných kočovních etník, sa v stredoveku využívali ako strážne oddiely v pohraničných uhorských oblastiach, napr. na Záhorí, lokalita Plavecký Štvrtok, či Sekule, v Šariši hrad Plaveč atď., pozn. autora). **Szemetš, teda strážne, rozhľadné miesto**. Naviac uvádza aj podobnosť s lokalitou v neďalekom Štiavniku, kde sa nachádza vrch Semeteš, na ktorom bol v minulosti cintorín. **Tieto úvahy sú veľmi odvážne, niekedy sa zdajú byť aj logickým vyústením všetkých súvislostí, ale problém je v tom, že ich momentálne nemôžeme dokázať. Chýbajú relevantné písomné, a najmä, archeologické dôkazy**. Preto sa takýmito možnosťami môžeme zatiaľ zaoberať len v hypotetickej rovine.

Turkov nachádzame v písanej podobe pomerne neskoro, až na jofefinskom mapovaní z rokov 1769 - 72 ako **Do Turkov**. Z tereziánskeho urbára vieme, že aj v Turkove sa nachádzal **panský majer**, podobne ako na Semeteši. Obecní zástupcovia uviedli, že *dni ustanoveníech v robotě taky na pešej nemame, než keď kedy potreba jest, a na jaku robotu na pohnu ideme, totižto pri Turkovskem majeri, čo nam oddelena jest polovic, tu zrabame*. V roku 1798 sa

spomína Turkov v skomolenej podobe ako **montes Tvrka dictis**, (hory zvane Tvrka). Vo vyššie spomenutej ročenke z roku 1859 sa uvádza **puszta Turkó**. Karol Točík odvodzuje tento názov z **osobného mena richtára Turika**. Neuviedol však, akého richtára. Zo známych turzovských richtárov sa takto nevolal ani jeden, azda by sa mohlo jednať o dlhopoľského richtára. Podľa nášho názoru je názov odvodený z osobného mena, čo môže naznačovať aj podoba v akej je Turkov zakreslený na mape jofefinského mapovania. Majer v Turkove a v Predmieri boli staršie ako na Semeteši, pretože semetešský majer sa spomína až v roku 1807. Podľa súpisov zo začiatku 19. stor. **bol turkovský majer najväčší**.

Na ďalšie rozšírenie vedomostí o minulosti nami spomenutých, (Predmier, Hlinené, Markové lúky, Bukovina, Semeteš, Turkov) ale aj iných lokalít, je potrebný ďalší, hlbší archívny výskum. To je najmä časovo náročná úloha. Veríme však, že sa nám podarí nazhromaždiť dostatok podkladov, z ktorých budeme aj v budúcnosti čitateľom prinášať nové poznatky a prehĺbovať vedomosti o rodnom meste.

Mgr. DRAHOMÍR VELIČKA

Povešť o Turkove

V čase tureckých vojen, uskutočňovali Turci lúpežné prepady aj do vzdialených podhorských oblastí a aj tu ľudia žili v neustálych obavách a strachu. Rabovanie, pustošenie, odvádzanie dobytky, pálenie obydli, odvečenie mladých do zajatia a ich predávanie do otroctva nebralo konca. Aj po porážke Turkov roku 1685 zostalo ich vyčinenie naddho v pamäti ľudu a neskôr prešlo aj do rozprávok a povestí. Jedna zo zachovaných povestí hovorí aj o vzniku turzovskej osady Turkov. Ešte v čase príprav na 400. výročie Turzovky ju pre nás zaznamenal dnes už nebhý Pavol Cisárik z Podvysokéj. Zapísal ju údajne tak, ako ju ešte ako dieťa počul od svojej matky. Čitateľom ju predkladáme v skrátenej a upravenej forme.

Keď Turci prepadli jednu považskú dedinu, obyvatelia sa rozutekali. Jeden Turek na koni ich čvalom dohnal a krikom i posunkami ich chcel vrátiť naspäť do dediny. Ženy spínali ruky a zúfalo nariekali, prosili vojaka, aby ich nechal odísť. Bola medzi nimi aj švárna mlynárovca dcéra Zuzana s nemocnou matkou. Pristúpila k vojakovi, kľakla pred neho a so slzami v očiach prosila, aby im dovolil odísť do bezpečia. Vojak sa jej zahľadel do očí, pretrel si čelo a zostal ako vymenený. Z vrieskajúceho drsného vojaka sa razom stal slušný a uznanlivý mládenec. Rozhodol sa, že dievčinu nikdy neopustí, že ju bude chrániť pred všetkým a pred každým, kto by jej chcel ublížiť. Neskôr, ak ona bude súhlasiť, vezme si ju za ženu. Podal jej ruku a ostatným dal znať, že pôjde ďalej s nimi a k svojim sa už nevráti. Tam by

ho čakal krutý trest a istá smrť. Putoval s dedičkami horami a dolinami a spoločne hľadali miesto na úkryt a také, kde by sa mohli natrvalo usadiť. Našli ho na severnej strane Javorníkov. Na stráni, v blízkosti mohutnej hory postavili svoje nové obydlia. Turecký vojak splnil sľub a Zuzanu si vzal za manželku. Ostatní dedičania nepoznali jeho meno, všetci ho nazývali jednoducho „Turek“. Osadu, ktorú založil pomenovali „Turkov“.

Ktores z ponúkaných verzií dáte prednosť? Tej prvej, vedecky podloženej a zdôvodnenej, alebo vás oslovila povesť, odrážajúca ľudovú múdrosť a skúsenosť. Tak či onak, Turkov už bude navždy iba Turkovom.

Výkonný výbor Spolku priateľov Turzovky pozýva svojich členov na

SPOLOKOVÉ STRETNUTIE

konané pri príležitosti
medzinárodného futbalového turnaja mládeže
TIMEX CUP 2008,
ktorého súčasťou je SÚŤAŽ VO VARENÍ GULÁŠA.

Stretnutie bude na štadióne TJ Tatran Turzovka
v sobotu 28. júna 2008 o 12.00 hod.,
pri stánku so spolkovou vlajkou.

Spolok priateľov Turzovky prihlásil do súťaže vlastné trojčlenné družstvo, ktoré výsledok svojej práce predloží členom Spolku nielen na posúdenie. Pripravili sme aj občerstvenie a pre tých, čo na stretnutie prídu v niektorom zo spolkových tričiek, aj zvláštny **bonus**. Podmienkou je, preukázať sa spolkovým preukazom.

Príďte spoločne stráviť popoludnie s priateľmi, zabaviť sa a pookriať. Pretože na stretnutie už nebudeme posielat osobitné pozvánky, žiadame vás, aby ste sa o tomto podujatí vzájomne informovali. Na stretnutíe s Vami všetkými sa teší

Výkonný výbor Spolku a SSD (Spolkové súťažné družstvo)

BLAHOŽELÁME

V tomto mesiaci oslávila okružle narodeniny členka nášho Spolku

Oeга GAJDIČIAROVÁ
zo Staškova

K narodeninám jej želáme všetko najlepšie, hlavne pevné zdravie a v ďalšom živote veľa šťastia, osobných úspechov a rodinnej pohody.

Srdečne blahoželanie prostredníctvom týchto novín a pomyselná kytyca poputuje od nás až za oceán, do USA, do štátu Južná Karolína. Okružle životné jubileum tu oslávi náš rodák

PAUL OKULIAR
čestný občan Turzovky

Pri tejto príležitosti ho pozdravujeme, do ďalších rokov života želáme pevné zdravie, veľa šťastia a rodinnej pohody. Rovnako veľa krásnych spomienok na mesto svojej mladosti, ktoré ho vždy rado uvíta, rovnako aj pani Neven a synov Alexandra a Borisa s rodinami. Budeme sa tešiť každej návšteve, nielen na Svetových stretnutiach Turzovčanov a ich potomkov.